

AFETLER YASA TASARISI VE JEOLJİK HİZMETLER

İsmail H. KULARSIZOĞLU
Jeoloji Yüksek Mühendisi

Ülkemizin ard arda yaşadığı depremlerle uğradığı can ve mal kayıplarının hiç de doğal sayılmayacak ölçüde ağır olması; ilgili yasal düzenlemelerin yeniden ele alınarak, varsa eksikliklerin giderilmesine yönelik çalışmaların başlatılmasını zorluyor. Bu bağlamda kamuoyunda Afetler Yasası olarak da bilinen 7269 sayılı "Umumi Hayata. Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlere dahil Yasanın değiştirilmesi çalışmaları başlatılmış bulunuyor.

Afetler Yasası olarak hazırlanan tasarıda» gerçekleştirilmesi söz konusu mühendislik çalışmaları kapsamında jeolojik hizmetlere yer verilmektedir.. Tasarıda bu **çalışmaların**, olası afet türü gözetilerek **afet** öncesi sırası ve **sonrasında** olmak üzere, amaç ve nitelik farklılıklarının gerektirdiği içerikte yapılabilmesi, amaçlanmış ve bu çerçevede jeoteknik amaçlı, etütler de öne çıkarılmış bulunmaktadır.

Bu noktada, imar planlarına esas bölgesel ölçekli **jeolojik** çalışmalarla, jeoteknik amaçlı **çalışmaları iç içe»** benzer ve eşdeğer gören **bir yaklaşım**la, **jeolojik hizmetleri** jeoteknik; **etüt raporlarının** içine almak {hapsetmek) isteyen, bir **eğilim** söz konusudur.

Böyle bir eğilim, sonuçta ister bölgesel» İster yerel ölçekli olsun her koşulda **sadece jeoteknik etüt raporları** yeterli görmekte», **yönlendirici** olması özelliğiyle **temel ve** son derece önemli olan imara esas jeolojik raporlar! dışlamaktadır., Bu durumu Yasaya taşıyacak, olan bir düzenleme, Afet Kanunu gibi özel **ve özgün** niteliği olan bir kanun, kapsamında **yapılması zorunlu** olan mühendislik çalışmalarını karşılayabilecek **ve yönlendirebilecek** nitelikte bir düzenleme ol-

jeolojik ve jeoteknik etütler, amaçlan yönüyle özgün farklılıkları olan» bu nedenle benzer ve eşdeğer etütler değildir.

maktan çok uzak olacaktır.

Çünkü, jeolojik ve jeoteknik etütler» amaçlan yönüyle **özgün farklılıkları olan, bu** nedenle benzer **ve eşdeğer** etütler değildir. Bu yüzden de, **birbirlerini** ikame eden. veya biri, diğerinin **yerine** geçebilen **türden** etütler **sayılmazlar**.

Özellikle yeni yerleşim bölgelerinin belirlenmesinde ve mevcut yerleşim bölgelerinin imara yeni açılacak kesimleri için geçerli "Yerleşim alanı seçimi **planlamasında**, esas **alınacak BÖLGESEL ÖLÇEKLİ**

jeolojik elitlerle; **DOĞAL, AFETLEEE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER** olarak,

1- Aktif potansiyel heyelan, alanları ve kaya düşmeleri söz konusu alanlar,

2- Taşkın potansiyeline maruz kalabilecek alanlar»

3- Gevşek toprak zeminlerin ve ayrılmış zonlan yazılımı,

4- Gevşek zeminlerde sıvüaşma potansiyeli gibi **RİSKLERİN** belirlenerek, tanımlanması **ESAS-TIR**,

Açıkça görülüyor ki; jeolojik etütlerle ortaya çıkardan söz konusu **RİSK'li** alanların **belirlenmesi» jeoteknik** etütler için temel amaç değildir ve olamazlar.

Dolayısıyla önce **jeolojik çalışmaların** yapılması» varılacak, **sonuçlar** ışığında gerekli bulunması durumunda **"Jeoteknik amaçlı" mühendislik** çalışmalarına geçilmesi ve bu çalışmaların, nerelerde, hangramaca yönelik olarak ve hangi içerikte **yapılacağıının "OLASI AFET TORU"** dikkate alınarak **belirlenmesi** gerekmektedir.

Bu nedenle bu, çalışmalar, ister bölgesel, ister yerel **ölçekte** olsun ard arda. yapılması gereken,

bu yönüyle de biri diğerine temel olan, birimlerini tamamlayan ve birbirinden bağımsız düşünülmesi gereken türden çalışmalardır.

Bu çalışmaların ayrı ayrı yürütülmeleri durumunda etüt raporları kendi adlarıyla, (jeolojik veya jeoteknik) tanımlanır, ancak birlikte amaç ard arda gerçekleştirilmesi durumunda da etüt raporlarının, jeolojik-jeoteknik etüt rapora olarak tanımlanması doğaldır ve böyle tanımlanmaktadır.

Burada asıl üzerinde durulması gereken husus» jeoteknik etüt çalışmalarının (imara esas çalışmalar olarak) bölgesel ölçekte her durum için gerekli olmadığı, ancak, yerel ölçekte: ise zorunlu olduğudur (Anayasa. Mahkemesi kararıyla yürürlükten kaldırılmış bulunan 595 sayılı Yapı Denetimi hakkındaki KHK ve bağlı uygulama yönetmeliği bu durumu doğrulayan bir örnek belge niteliğindedir).

Zemin etüdü olarak, da adlandırılan yerel anlamdaki jeolojik-jeoteknik çalışmalar, planlanan yapılaşma alanı ve yalan civarıyla sınırlı olmak üzere istenen ölçekte PARSEL BAZINDA yürütülen Ye yapının oluşturacağı zemini» zemin emniyet gerilmesi değerini, zeminin oturma karakteristikleri ile dinamik yüklere karşı davranışının belirlenerek, ZEMİN-YAH TEMELİ etkileşiminin değerlendirilmesini ve TEMEL TİPİNİN SEÇİMİNİ amaçlayan çalışmalardır (Kentleşme Sürecinde Yer Seçimi ve Depreme dayanıklı Yapı İnşasında Jeolojik-jeoteknik Etütlerin Önemi ve İşlevi... Prof.Dr, Reşat ULUSAY)

Yani bu çalışmalarda, yerel jeolojik özellikler, diri faylara uzaklık, depremsellik (Sfemotektonik) gibi hususlar, belirlenmesi gereken temel jeolojik ve jeofiziksel (sismolojik) faktörlerdir.

Açıklanmaya çalışılan bu konulara ilgili kundaş'ça hazırlanan tasanda yer verilmiş, .afet öncesi, sırası ve sonrasında yapılması gereken mühendislik çalışmalarının amaç ve nitelik farklılıkları ile ayn. ayn veya birlikte yapılmış olması durandan, da dikkate alınarak, bu çalışmalar doğru olarak tanımlanmıştır.,

Bu nedenle tasarının, jeolojik veya jeolojik-jeoteknik çalışmalarla ilgili maddelerinin sadece jeoteknik etüt raporlarını belirleyici kılacak biçimde değiştirilmesi durumunda» son. derece

ciddi, Ye sakıncalı sonuçlara yol açılmış olacağı endişesini taşıyorum,

Ayrıca yasanın en. temel amaçlarıyla asla bağdaşmayacak bir tercih sonucu» tasarıda, yapılacak bir değişiklikte ayırimsız her koşulda bölgesel ve yerel ölçekte SADECE JEOTEKNİK ETÜT RAPORLARINA yer verilmesi halinde, bu alanda yapılması zorunlu mühendislik çalışmalarının yeterli düzeyde karşılanmamasının sağlanamayacağı açıktır,

Bu çerçevede» son derece önemli ve temel olan, izleyen

aşamalar için yönlendirici özelliği bulunan imara esas bölgesel ölçekli jeolojik etüt raporları tarihe karışacak,, dolayısıyla ortaya çıkacak yeni durumda» jeolojik çalışmalardan yararlanma düzeyi azalacak, bu çalışmalar ancak jeoteknik etüt raporları bünyesinde sınırlı ölçülerde uygulama olanağı bulabilecektir,

Oysa, ülkemizin başta depremler olmak üzere doğal afetlerle uğradığı can ve mal kayıplarının önlenmesi veya en aza indirilebilmesi için yapılması gereken» dayanıklı yapı üretimi yanısıra,, bu yasa kapsamındaki jeolojik çalışmaların uygulama alanının, daraltılması değil tam tersine, gereken düzeylere çıkarılması ve bu çalışmalara kalite, nitelik ve düzey kazandırılmasıdır.

Bu amaçla, bu çalışmalara ilişkin tasanda getirilen düzenlemelerin korunması yanında,, uygulama yöntem ve esasları, ile bu çalışmaların standartlarının, ilgili, meslek kuruluşlarının da görüşleri alınarak, bir yönetmelikle düzenlenmesinin zorunlu olduğunu düşünüyorum.

önce jeolojik, çalışmaların yapılması, varılacak, sonuçlar ışığında gerekli bulunması durumunda "Jeoteknik amaçlı" mühendislik çalışmalarına geçilmesi ve bu çalışmaların nerelerde, hangi amaca yönelik olarak ve hangi içerikte yapılacağına "OLASI AFET TÜRÜ" dikkate alınarak belirlenmesi gerekmektedir